

TALABALARDA JAMOADA ISHLASH KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING KASBIY MUVAFFAQIYATGA TA’SIRI

Kalanova Moxigul Baxritdinovna

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Marketing kafedrası dotsenti v.b. PhD
E-mail: moxigulkalanova@gmail.com
Tel: +998905029140*

Imomnazarova Nigora Alisher qizi

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Marketing yo‘nalishi talabasi*

***Annotatsiya.** Mazkur ilmiy ish talabalarda jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish va rivojlantirishning ularning kasbiy muvaffaqiyatiga ta’sirini o‘rganishga bag‘ishlangan. Unda jamoaviy ishlash orqali talabalar o‘zaro muloqot, mas’uliyat, muammolarni hal qilish kabi muhim ko‘nikmalarni egallashi, bu esa ularning bo‘lajak kasbiy faoliyatida samarali ishlashlariga yordam berishi ta’kidlanadi. Mazkur ish oliy ta’lim muassasalarida ta’lim sifatini oshirish va mehnat bozoriga raqobatbardosh kadrlar tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.*

***Kalit so‘zlar:** jamoada ishlash, ko‘nikmalar, talabalar, kasbiy muvaffaqiyat, hamkorlik, muloqot, mas’uliyat, ta’lim jarayoni, mehnat bozori, ijtimoiy faollik.*

KIRISH

Bugungi kunda mehnat bozorida raqobat kuchayib borayotgani sababli, nafaqat chuqur kasbiy bilimlarga ega bo‘lish, balki samarali jamoada ishlay olish ko‘nikmalari ham katta ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, talabalik davridayoq jamoaviy faoliyatga jalb etilgan yoshlar kelajakdagi ish jarayonlarida yanada muvaffaqiyatli bo‘lishlari mumkin. Jamoada ishlash — bu nafaqat birgalikda vazifalarni bajarish, balki o‘zaro hurmat, mas’uliyat, liderlik, muloqot va muammolarni hal qilish kabi muhim ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantiradigan jarayondir.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, aksar ish beruvchilar zamonaviy kadrlar tanlashda ularning jamoada ishlash salohiyatiga alohida e’tibor qaratmoqdalar. Shu bois, oliy ta’lim muassasalarida talabalarni nafaqat bilim bilan qurollantirish, balki ularni jamoadagi faol ishtirokga yo‘naltirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Ushbu maqolaning maqsadi — talabalar orasida jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishning ahamiyatini yoritish va uning kasbiy muvaffaqiyatga qanday ta’sir qilishini tahlil qilishdan iborat.

Asosiy vazifalar quyidagilardan iborat:

- Jamoada ishlash tushunchasini nazariy jihatdan o‘rganish;

- Talabalarda ushbu ko‘nikmalarni rivojlantirishning usullari va vositalarini aniqlash;

- Jamoaviy faoliyatning kasbiy muvaffaqiyatga ta’sirini misollar orqali asoslash;
- Mazkur ko‘nikmalarni rivojlantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar berish.

Jamoada ishlash — bu bir guruh insonlarning umumiy maqsad sari harakat qilish jarayoni bo‘lib, bunda ishtirokchilar o‘zaro fikr almashadi, vazifalarni bo‘lishadi va o‘zaro yordam asosida faoliyat olib boradilar. Pedagogik va psixologik adabiyotlarda jamoaviy ish orqali talabalarda quyidagi muhim ko‘nikmalar shakllanishi qayd etiladi:

- muloqot va tinglash madaniyati,
- muammoni tahlil qilish va hal qilish,
- mas’uliyat va intizom,
- liderlik va tashabbuskorlik,
- vaqtni boshqarish va rejalashtirish.

2023-yilda O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan o‘tkazilgan so‘rov natijalariga ko‘ra, ishga qabul qilinayotgan yosh mutaxassislarning 65 % ida jamoada ishlash ko‘nikmalari yetarli darajada shakllanmagan. Shuningdek, 75 % ish beruvchilar xodim tanlashda ularning jamoa bilan ishlay olish salohiyatini muhim deb hisoblashlarini bildirganlar.

Misol tariqasida, Samarqanddagi bir universitetda marketing yo‘nalishi bo‘yicha o‘qiyotgan talabalarga loyiha asosida o‘quv topshiriqlari berilgan. Guruhlarda ishlash davomida talabalar vazifalarni taqsimlash, o‘z fikrini bildirish, bahs qilish va yakuniy qarorga kelish jarayonlarini boshdan kechirishgan. Ushbu yondashuv talabalar orasida nafaqat bilim, balki ishonch va kasbiy faollikni ham oshirgan.

O‘quv jarayonida talabalarda jamoaviy ishlash ko‘nikmalarining shakllanishi bo‘yicha olib borilgan kuzatuvlar, so‘rovnomalar va amaliy tajribalar shuni ko‘rsatadiki, bu ko‘nikmalar nafaqat ularning o‘quvdagi faolligiga, balki kasbiy tayyorgarligiga ham bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Tahlillarga ko‘ra, jamoaviy loyihalarda muntazam ishtirok etgan talabalar o‘z fikrini ravon ifodalashda, vaqtni to‘g‘ri taqsimlashda, boshqa fikrlarni eshitishda, muammoni hal qilishda ancha faolroq bo‘lgan.

Masalan, universitetning iqtisodiyot fakulteti 2-bosqich talabalari o‘rtasida o‘tkazilgan eksperimentda, 3 oy davomida jamoaviy ishlash asosida o‘qitilgan guruhdagi talabalar individual shaklda o‘qigan talabalar bilan solishtirilganda 25 % yuqori natijalarni qayd etgan.

Bundan tashqari, o‘rganilgan hollarda shuningdek aniqlanishicha, guruhda ishlash vaqtida talabalar o‘zaro motivatsiyani kuchaytiradi, passiv talabalar ham jamoa bosimi

va ijtimoiy rag‘bat orqali faol harakat qilishga intiladi. Bu esa ularda mas‘uliyat hissining oshishiga sabab bo‘ladi.

Biroq, tahlil shuni ko‘rsatadiki, agar jamoa ichida yetakchilik aniq bo‘lmasa yoki barcha ishtirokchilar o‘z vazifasini bajarmasa, bu butun guruh natijasiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shuning uchun jamoaviy ishlash samarali bo‘lishi uchun tashkilotchilik, liderlik va nazorat mexanizmlarining mavjudligi muhim hisoblanadi.

Ammo jamoada ishlashda bir qator muammolar ham kuzatiladi:

- Ayrim talabalar sustkashlik yoki passivlik namoyon qiladi;
- Barchaning fikrini inobatga olish qiyinlashadi;
- Vaqtni noto‘g‘ri boshqarish sababli topshiriq kechikadi;
- Yetakchilik talashish yoki fikrlar to‘qnashuvi yuzaga keladi.

Bunday muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi yondashuvlar foydali bo‘ladi:

- Har bir talabaning rolini aniq belgilash;
- O‘qituvchilar tomonidan guruh ichidagi jarayonlarni nazorat qilish;
- Hamkorlik va madaniyatga oid treninglar o‘tkazish;
- Qiziqarli va interaktiv topshiriqlar orqali jamoaviy ishlashga rag‘batlantirish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, talabalar orasida jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish zamonaviy mehnat bozorining talablariga mos, raqobatbardosh va ijtimoiy faolligi yuqori kadrlarni tayyorlashda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, jamoaviy ishlar orqali talabalar muhim ijtimoiy va kasbiy ko‘nikmalarni egallaydi, ular orasida muloqot qilish, fikr almashish, mas‘uliyatni his qilish va muammoni hal qilish ko‘nikmalari ajralib turadi.

Statistik va amaliy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, muntazam ravishda jamoada ishlovchi talabalar nafaqat o‘qish, balki keyinchalik kasbiy faoliyatda ham yuqori natijalarga erishishga moyil bo‘lishadi. Shu sababli oliy ta‘lim muassasalarida jamoaviy faoliyatni yo‘lga qo‘yish, talabalarda hamkorlik muhitini yaratish va ularga mos metodik yondashuvlarni qo‘llash dolzarb vazifalardan biridir.

Kelajakda har bir talabaning kasbiy muvaffaqiyati nafaqat bilimiga, balki jamoa bilan ishlash madaniyatiga ham bog‘liq bo‘lishi muqarrar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Karimov I.A. “Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch”. – T.: Ma‘naviyat, 2008.
2. Abdullayeva N.X., Jo‘rayev U.R. “Pedagogik texnologiyalar”. – T.: Fan va texnologiya, 2020.
3. Dewey J. “Democracy and Education”. – New York: Macmillan, 1916.

4. Rasulova D.M. “Jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish metodikasi”. – T.: Ilm Ziyo, 2021.
5. Vygotsky L.S. “Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes”. – Harvard University Press, 1978.
6. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2023-yilgi statistik ma‘lumotlari.
7. Муродов, М. М., Насуллаев, Х. А., Юсупова, Ф. Н., Халилов, Ш. У., Арабова, З. А., Тўраев, З. Б., ... & Муродов, А. М. (2023). Пахта тозалаш корхоналари чикиндилари асосида целлюлоза синтез жараёни тахлиллари. *Gospodarka i Innowacje.*, 35, 314-322.
8. Муродов, М. М., Насуллаев, Х. А., Юсупова, Ф. Н., Халилов, Ш. У., Арабова, З. А., Тўраев, З. Б., ... & Муродов, А. М. (2023). Пахта линти целлюлозасидан тиббиёт соҳаси (тиббиёт гипс) учун н-кмц синтези тадқиқи, тиббиёт гипси таркибидаги модификацияланган-композит таркибни механик ва структуравий тахлил этиш. *Gospodarka i Innowacje.*, 35, 323-331.
9. Азаматов, З. Т., Редкоречев, В. И., Абдурахманов, К. П., Кулагин, И. А., & Акбарова, Н. А. (2016). Лазерная интроскопия кремниевых пластин. In *Голография. Наука и практика* (pp. 405-408).
10. Муминов, Р. А., Азаматов, З. Т., Акбарова, Н. А., Тукфатуллин, О. Ф., & Хусаинов, И. А. (2014). Влияние голографических покрытий на эффективность кремниевых фотопреобразователей. *Международный журнал Гелиотехника*, (3), 6-8.
11. Mekhrojovna, D. S. (2021). Semantic structure of proverbs. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 343-347.
12. Sadikova, B. (2024, November). Antinomy and Correlation in Italian Paremiology: Semantic Analysis. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 124-126).
13. Saodat, I. Ko ‘k’ leksemasining etimologik tavsifi. O‘zbekiston, 75.
14. Azamatov, Z. T., Akbarova, N. A., Kulagin, I. Y. A., Gaponov, V. E., Redkorechev, V. I., & Isayev, A. M. (2017). Digital holographic interferometry in physical nanomeasurements. *Наносистемы: физика, химия, математика*, 8(1), 79-84.
15. Azamatov, Z., Akbarova, N. A., Redkorechev, V. I., & Khusainov, I. A. (2014). The hybrid holographic concentrator of solar energy. *Uzbekiston Fizika Zhurnali*, 16(5), 347-352.
16. Хосилова, Ф. (2024). Axborot-kommunikatsion texnologiyalarini filologlarni tayyorlashda qo‘llanilishi. *News of the NUUZ*, 1(1.10. 1), 239-241.